

„Ohlas pisni ruských“. Ko je Šiškov l. 1826. postal ruski minister narodne prosvete, je želel privabiti češke slaviste v Rusijo, da bi tam navdušili rusko mladež za slovansko vedo. A ni se mu posrečilo, niti imenovanih dveh Čehov, niti Šafařika privabiti v Rusijo. Leta 1835. je Pogodin prišel v Prago in stopil v ožjo dotiko s češkimi učenjaki. Šafařikove „Starožitnosti“ je po njegovem pregovarjanju presojal ruski slavist Bodjanskij. Odslej so začeli mladi Rusi obiskovati praško vseučilišče. Med prvimi so bili Bodjanskij, Sreznevskij, Prajz, Grigorovič. Ti so se vrnili v domovino ter tam širili nauke, ki so si jih pridobili v češki stolici.

Stenografski učni tečaji. Potreba stenografije je vedno večja. Čehi so priredili letos v Pragi drugi stenografski učni tečaj, katerega so se udeležili poslušavci raznih stanov. Gotovo bi kazalo, da bi tudi med Slovenci kako društvo priredilo taka predavanja.

Kronika královské Prahy a obcí sousedních. Tako se imenuje krasno opravljeno izdanje prof. Fr. Rutha in slikarja Pavla Körberja. Od ulice do ulice nas vede pisatelj, nam kaže njene znamenitosti, razlaga njeno zgodovino in predočuje posamezne kraje tudi v krasnih slikah.

Čehi v Berolinu. V nemški stolici živi okoli 3000 Čehov, kateri imajo že svoja narodna društva in izdajajo svoj list „Vlast“.

Marija z Wasilowskich Konopnicka.

Bilo je v nedeljo, dné 19. oktobra. Staroslavni Krakov je ta dan praznoval redko slovesnost: jubilej pesnice, katera stoji v prvih vrstah med velikimi sinovi poljskega naroda. Marija Konopnicka je res izredna literarna prikazen.

Njena vzgoja je bila nenavadna. Rojena l. 1846. v Suwalkah, je zgodaj izgubila mater. Njen oče Jožef Wasilowski je bil državni uradnik. Svoj prosti čas je uporabljal, kolikor je mogel, za vzgojo Marije in njene sestre. Tako je živila Konopnicka v zgodnji mladosti edino le očetovo vzgojo in ni imela niti ženskega nadzorstva. Deklica je bila jako bistrega duha in je zgodaj začela premišljevat razne pojave obdajajočega jo življenja. Sama pripoveduje o svoji mladosti sledeče: Takrat sem se naučila ljubiti Kristusa kot prijatelja ubogih in zapuščenih, kot idealno silo, katera izganja vsakdanjost življenja iz svetišča duha, kot neskončno dobroto in milost, ki nežno vabi majhne in slabotne. Kakor sem spoznala Kristusa iz evangelija, tako me je naučil oče spoznavati Boga Stvarnika iz Davidovih psalmov. Prizori groze, pravičnosti in vsemogočnosti so se mi vtisnili globoko v spomin in v srce. Mnogo teh psalmov sem znala na pamet v prevodu Jana Kochanowskega in sem čutila, kako mi je ob njih drhtelo srce češčenja do Najvišjega.

Po psalmih šele so prišle na vrsto knjige Mojzesove — plamteče besede s šumom voda in kaosom skrivnostnih senc. Posamezne oddelke iz svetege pisma, primerne naši starosti, nam je čital oče sam, in je zato porabljal oni čas, ki ga drugi tratijo za razvedrila.

Za svetim pismom so prišli na vrsto svetni pisatelji: Najprej Brodziński, in potem Mickiewicz, katerega je spoznala mlada poetka najprej iz „Konrada Wallenroda“. Njen oče Wasilowski je bil sam nekaj pesnika in je prelagal psalme ter rad čital rimske in grške klasike. Vendar ni bilo pravega reda v tej vzgoji, in to se je poznalo tudi otroku, katerega duh je bil silno nemiren, vzprejemljiv in vedeželjen. Zato

Marija z Wasilowskich Konopnicka.

je šla za eno leto v Varšavo, kjer so jo redovnice vzprejele v svoj zavod. Kot dozorela devica se je vrnila domov iz samostana.

A tu je ostala le kratek čas. Kmalu so jo omogli z mladim Konopnickim, s katerim je šla na njegovo posestvo Bronów v Łęczyckem. Dolgo se ni mogla privaditi tega življenja, kajti možovo posestvo je bilo jako veliko, trume gostov so prihajale in staropoljsko življenje je kipelo tam v polni bujnosti. Njena duša je pa hrepenela vun v svet duševnosti in lepote, hotela se je oprstiti vezi vsakdanjega življenja. Začasno so jo materinske dolžnosti odvrčale od pesniške sanjivosti, a vendar je njen duh neprestano

hrepnel po novih idejah in po literarni delavnosti. V zapuščenem in pozabljenem kotu svojega domovanja je našla celo knjižnico francoskih klasikov. Strastno se je zatopila vanje in se nasrkala njihovih idej. V njenih prvih pesmotvorih prevladuje romantizem Słowackega. Njegove fantastične, nejasne in nestalne ideje so našle v duši Konopnicke odmev sorodnega značaja. Pretiran pesimizem z mračnim svetoboljem je prevladal v njenih pesmih, in kmalu so zazvenele iz njih šumne deklamacije o „enakosti in bratstvu“, o „napredku in svobodi“. Predrzo se obrača pesnica do Boga samega in ga dela odgovornega za vse nesreče in za ves nered na svetu. Semtertja je zašla v plitvi materializem nekaterih pozitivistov, kateri so bili zavladali na tedanjem Parnasu.

Začutila je nepremagljivo žejo po vedi. Začela je čitati dela Supinskega. Sama o sebi pravi: „Ko sem prečitala njegov „Rys fizjologii ogólnej“, se mi je zdelo, da je izginil izpred mojih oči zastor in da sem zagledala nov svet. Vsa iznenadena sem navdušeno častila pisatelja. Ko sem pa videla, da sem tako nevedna in nesposobna za daljšo pot, sem goreče zaželela, učiti se, učiti in zopet učiti.“ Priložnost za to je dobila v Varšavi, kamor se je preselila zaradi vzgoje svojih otrok. Tudi za njo se je začela tu nova šola; s pridnostjo mlade deklice se je lotila učenja. Mnogo je v tem času prečitala in si pridobila velikega znanja, katero je podalo umstveno podlago njeni poeziji.

Opazovala je s sočutnim očesom bedo in revščino ljudstva, in odmev te ljudske boleti so njene pesmi. Pa njen duh je hrepnel po širnejšem obzorju. Šla je na daljna potovanja po Švici in Nemčiji, po Franciji in Italiji. Od kraja do kraja, od umotvora do umotvora je hitela, vedno se naslajajoč ob novih idejah in zlivajoč jih v zvonke pesmi.

Že v prvih njenih pesmih se je poleg nedozorelosti nazorov pokazal nenavaden pesniški dar, ki se je javil v krasni poetični obliki. Izdala je štiri serije poezij (1881, 1883, 1887 in 1898). V večjih pesmih, kakor so „Tarcza Scipiona“, „Klaudya“, „Mojzesz“, „Imogena“, „Jan Huss“ in „Grunwald“, sicer pogrešamo enotnosti v celoti, a premagujejo nas siloviti prizori, polni prave lirike. Še bolj pa se kaže njena pesniška sila v manjših pesnitvah. Po l. 1863. se sicer poljsko pesništvo ponaša z velikim številom lirikov, vendar niti eden izmed sodobnih pesnikov ni izražal še s toliko dušeslovno natančnostjo raznih bridkih čuvstev žalostne in obupajoče duše, kakor Konopnicka v „Pieśnach nocy“, v „Nocach letnich“, v „Modlitwie Ezdraszowej“, v „Modlitwach wieczornich“, „Echach majowych“ in v nekaterih „Fragmentach“. V drugi seriji svojih pesmi se je že iznebila negodne frazeologije, ki se še kaže v prvi zbirki, in stopila je pred Poljake kot dovršena pesnica s poetičnimi biseri prve vrste. Njena ritmika je postala sladko-melodiozna, in ginljivi lirčni prizori iz trpečega člo-

veštva so se strnili v čarobno skupino. O trpljenju ubožnega ljudstva peva z glasovi, ki se dajo primerjati najnežnejšim izlivom narodnega pesništva:

A czemuż wy, chłodne rosy,
padacie,
gdym ja nagi, gdym ja bosi,
głód w chacie¹⁾? . . .

Czy ne dosyć, że człek²⁾ placze
na ziemi,
co ta nocka sypie łzami
srebrnemi?

Sicer je tudi tu še obilo pesimizma, mnogo lepo-besedja in prazne resignacije, a tudi obilo krepkega, uprav moškega duha.

Največjo pozornost pa je zbudila njena pesniška zbirka „Italia“. Pravi biseri so njene lirčne parafraze raznih plastičnih umetnin, katere je občudovala na potovanju, posebno one, ki so zbrane pod naslovoma „Faun“ in „Madonna“. Njen pesniški izraz je pa postal pri tem tudi vedno konkretnejši, in kmalu je nastopila z veliko epsko pesmijo „Pan Balcer w Brazylii“. Sicer to ni prava epopeja, ker jej manjka enotnosti in razvoja v celoti, vendar so pa posamezni deli tako krasni in polni prave pesniške lepote, da so jih sprejemali Poljaki z resničnim navdušenjem, ko so začeli posamezni anonimno izhajati. To so prizori iz življenja poljskih izseljencev. V njih ni več mladostnih fantazmov, ampak vse, kar pesnica opeva, je naravnost vzeto iz poljskega narodnega življenja. Pan Balcer je pošten in priden kovaški mojster, in poleg njega vaški starešina Horodziej in navihani pretkanec Opacz — vsi so kost od kosti poljskega naroda.

Priznati se mora Poljakom, da noben narod tako ne časti svojih duševnih velikanov, kakor oni. Ker jim je nesrečna osoda raztrgala materialno domovino, pa s tem večjo gorečnostjo čuvajo nad duševnim neminljivim kraljestvom svoje umetnosti in znanosti. Pred enim letom (gl. „Dom in Svet“ 1901, str. 129.) so slovesno praznovali jubilej svojega pisatelja-prvaka Sienkiewicza, in zdaj so priredili tudi Konopnicki v Krakovu slavje, kakršno se le redkokdaj primeri pri drugih narodih. 19. oktobra zvečer je bila slavnostna predstava v gledališču. Drugi dan, v nedeljo, je bila najprej sv. maša v staroslavni Marijini cerkvi, potem pa slavnostno zborovanje, katerega so se udeležili akademija, vsučilišče in velik zbor književnikov poljskih. Podobne slavnosti so priredili tudi po drugih krajih. In slednjič se je še mnogo sto poljskih mladih učenec in otrok podpisalo na udanostno adreso, da se zahvalijo pisateljici za lepo mladinsko knjižico, katero jim je spisala Konopnicka pod naslovom „Nowe latko“.

¹⁾ v koči. — ²⁾ človek.